

El mapa i el territori - Michel Houellebecq

Després de segles de predomini, també en l'esfera literària França ha estat substituïda pels països anglosaxons. Avui dia, un gran nombre de persones de cultura mitjana només saben citar dos escriptors francesos actuals: Michel Houellebecq i Frédéric Beigbeder. Ells mateixos han propiciat aquest tàndem, ja que Houellebecq és l'autor del pròleg de l'últim llibre de Beigbeder, *Una novel·la francesa*, i Beigbeder és un dels personatges que apareixen a *El mapa i el territori*. Tots dos són provocadors, cínic i petulants. La diferència és que, mentre que Houellebecq té talent i ofici, Beigbeder milita a la lliga francesa de la buidor, la mateixa on juga Patrick Modiano.

Que Michel Houellebecq (Saint-Pierre, illa de La Réunion, 1958) sigui sobretot conegut per les seves declaracions eurocèntriques, xenòfobes i sexistes no significa que manqui de mèrits literaris. Actualment resulta difícil separar l'autor de la posa, però no es pot negar que Houellebecq va ser pioner en una nova manera de veure el món. Fill –literalment– de la generació hippie, la seva manera d'enfrontar-se als pares ha estat acollir-se a un conservadorisme histriònic que postula l'escepticisme contra la il·lusió, la insensibilitat contra el romanticisme, l'envelliment preventiu contra l'eterna joventut. A les seves novel·les, al costat de pàgines de ficció, hi trobem passatges més propis de l'assaig. Fixem-nos en aquestes frases de la seva segona novel·la, *Les particules elementals*: “Com indica la bella paraula *ménage*, la parella i la família representaven el darrer illot de comunisme primitiu en el si de la societat liberal. L'alliberament sexual va tenir com a conseqüència la destrucció d'aquestes comunitats intermèdies, les darreres que separaven l'individu del mercat.” Per Houellebecq, l'alliberament dels tabús sexuals ens ha fet més egoistes i més cruels.

Al contrari que Beigbeder, Houellebecq sap crear personatges, relacions i trames més enllà de la mera transcripció autobiogràfica. El protagonista d'*El mapa i el territori* és Jed Martin, un artista que no busca l'èxit i potser per això mateix l'obté. Fidel a ell mateix, explora territoris fotogràfics i pictòrics i els abandona olímpicament –duchampionament– d'un dia per l'altre. Sense renunciar a la soledat, troba una dona bonica, esdevé milionari i acaba duent una vida perfectament lliure, és a dir, neutra i obscura. En la primera part de la novel·la, la lucidesa de Houellebecq s'aplica amb una penetració dolorosa als àmbits de l'art, la societat, les relacions personals: “El fill és la mort del pare, això és ben clar, però, per a l'avi, el nét és una mena de renaixença o de revenja”. Houellebecq és capaç d'assolir els mateixos nivells d'indiferència deseeixida amb què el narrador narra l'enterrament de la seva mare a *L'estranger*, d'Albert Camus. Altres precedents il·lustres serien Cioran o Bernhard, sempre amb un toc d'ironia malencònica, que no es pot descartar que sigui d'origen francès: “Pel que havia pogut observar, l'existència dels homes s'organitzava entorn del treball, que ocupava la major part de la vida, i es realitzava en organitzacions de dimensió variable. En acabar els anys d'activitat laboral, s'obria un període més breu, marcat pel desenvolupament de diverses patologies. Alguns éssers humans, durant el període més actiu de la seva vida, intentaven

també associar-se en microagrupaments, qualificats de *famílies*, que tenien com a objectiu la reproducció de l'espècie. Però aquests intents, molt sovint, no reeixien, per motius relacionats amb la 'naturalesa dels temps'".

A la segona part del llibre, Jed Martin coneix... Houllebecq. Podria semblar que l'autor ho aprofitaria per oferir-nos una d'aquelles autoentrevistes fetes a major glòria de l'ego amb què Truman Capote es distreia durant les hores baixes, però l'autor de *La poursuite de bonheur*, conegut per la seva capacitat de distanciar-se de tot, demostra que també se sap separar d'ell mateix. En efecte, el seu retrat no és gaire amable: "Feia una mica de pudor, però menys que un cadàver". A Jed Martin, el seu pare vidu i Houllebecq li ofereixen models imperfectes de comportament; artista i escriptor intercanvien punts de vista en el més semblant a una relació d'amistat que es produeix al llarg del llibre, tot i que cap dels dos no forma part de cap xarxa afectiva.

A la tercera part, la novel·la fa un tomb imprevisible. A partir d'aquest paràgraf, els lectors que encara no l'hagin llegida i tinguin la intenció de fer-ho han d'abandonar la lectura d'aquesta ressenya, ja que ens disposem a revelar *spoilers*. Ja són fora? Prosseguim, doncs. Els protagonistes del llibre passen a ser els policies que investiguen la mort de... Michel Houllebecq. I no ens referim pas a un accident, sinó a un assassinat ritual, que deixa el que queda del cos de l'escriptor en un estat que indisposa estómacs tan avesats com els dels agents del Servei d'Identificació. Coneixem llavors, de la manera més freda possible, la manca de vida –pública, però sobretot privada- d'aquest autor/personatge, l'ensopiment amb què es succeeixen els seus dies vistos des d'un punt de vista peculiar: el del policia veterà que investiga el crim, i que es converteix en el personatge que dona continuïtat a l'última part del llibre.

No desvelarem el mòbil del crim, però afegirem que mentrestant el pare de Jed Martin ha optat per aplicar-se l'eutanàsia (la mare ja s'havia suïcidat anys enrere). Perduts els últims contactes amb el món exterior, l'artista conversa amb la caldera de la calefacció i assoleix petites dosis de felicitat quan arriba al supermercat abans que els altres clients i s'hi pot passejar en solitari, triant els seus productes predilectes. La seva última contribució a l'art pertany a l'àmbit del vídeo, i les últimes contribucions com a observador es refereixen als antics pobles del país, ara reconvertits en zones d'oci comercialitzat. "En no tenir gaire més a vendre que hotels amb encant, perfums i rostes de llardons (el que s'anomena *art de viure*), França havia resistit sense dificultats a totes les vicissituds".

Des del punt de vista literari, les capacitats de Houllebecq són incontestables. Les seves novel·les mostren personatges ben construïts, diàlegs vius, trames originals, comparacions personalíssimes, una naturalitat que en aquesta edició ha sabut traduir al català Oriol Sánchez i Vaqué. Alguns lectors hi poden discrepar des del punt de vista ideològic. El mateix Houllebecq, però, ja s'havia anticipat a aquestes crítiques a la novel·la *Particules elementals*. Ens referim a

l'escena on apareix Philippe Sollers, patum de la progressia parisenca dels anys setanta, ara convertit en editor. Després de llegir l'original d'un personatge del llibre, Sollers exclama: "És reaccionari, vostè, està bé. Tots els grans escriptors són reaccionaris. Balzac, Flaubert, Baudelaire, Dostoievski: una colla de reaccionaris".

En una societat on la vida de Spiderman és més coneguda que la de Jesús, ens ve a dir Houellebecq, el mapa sempre serà més interessant que el territori. Poeta, assagista i novel·lista, amb aquest últim llibre ens ofereix una radiografia del món, és a dir, d'ell, de l'art i de França, o sigui, de nosaltres mateixos.